

Jože Dolmark

pogovor s selektorjem 12. Festivala slovenskega filma

Kljub pregovornim težavam z načrtovalci in upravitelji domače kinematografije lahko ugotovimo, da nastaja relativno stalna količina filmov, okrog 70 letno, različnih žanrov, dolžin, proračunov, estetskih in idejnih izhodišč ... Glede na to, da ste s FSF povezani že peto leto, je mogoče kaj reči o povprečju?

Kot selektor imam res na razpolago določeno količino filmov raznih provenienc ter dometov in če bi jih gledal nek popoln neznanec bi rekel, to nastaja v deželi, kjer je vse urejeno. Jaz pa vidim v tem filme, narejene iz trme, obupa, neizmerne veselja do dela in hudega potrpljenja.

Kakšna je pravzaprav vloga FSF: promocija, predstavitev ali družabnost?

Dobro vprašanje. V prvi vrsti bi FSF moral biti spoštljivo srečanje avtorjev in njihovih del z občinstvom, pa tudi avtorjev med sabo. Ter srečanje filmskih profesionalcev, tudi tujih partnerjev in producentov.

Je za vas kot selektorja pomemben avtor ali delo? Lahko gledate posamezne filme kot povsem samostojne umetniške izdelke?

Ne gledam niti uvodnih niti zaključnih špic, takrat grem ponavadi na cigareto. In če moraš pogledat v dveh tednih vso to količino filmov, postane to delo, ki ga je potrebno korektno opraviti, torej ostati pošten in razsoden. Se zgodi, da ko nekaj lepega vidim, tistega dne ne morem ničesar več gledat. In potem imam problem s časom, isti problem, ki ga ima tudi festival. Včasih se nabere preveč zahtevane pozornosti za tisto malo človeške pozornosti do povsem običajnega dneva in noči. Da o ljubezni in ganljivosti ne rečem ničesar.

Ima selektorska neodvisnost meje, obstajajo poskusi vplivanja?

Če mi je nekdo podelil pravico in dolžnost, da o nečem odločam, potem pričakujem avtonomijo. Seveda obstaja rahel konflikt interesov, da festival financira Filmski sklad, ker se pojavlja problem razvrščanja mnogih »uradnih« del in ostalih neodvisnih produkcij znotraj skopo odmerjenega predvajalnega časa ... Nisem le izšolan, ampak poznam film od znotraj, vem, kako kaj nastane in kako kaj izgleda, nikdar me v tem pogledu ne bodo mogli žejnega peljati čez vodo. Vendar pa najbrž ne bom doživel, da bi me kdo poklical in rekel, Dolmark, imel si prav, res nisem naredil najboljšega filma.

Upošteвате pri selekciji okoliščine nastanka filma? Vplivajo na izbiro tudi način in pogoji produkcije, ali je ocenjevanje dosledno »absolutno«?

Seveda nisem nek outsider, v Sloveniji se informacijam ne moreš izogniti, je kritična masa premajhna, sem pa vseeno rahlo odmaknjen, vsaj v Gorici, kjer tako rad živim ... Kar pomeni, da premorem razdaljo, ki mi omogoča bistrejši pogled na stvari, ljudi in zgoščenost medsebojnih odnosov. Obstajajo različni načini, kako pridejo ljudje do filmov in v osnovi je

potrebno spoštovati vsako namero, da se nekaj naredi in to zelo osebno zgodbo pokaže tudi drugim. V tem smislu mi je težko, da ni mogoče vsega prikazati – tako bi ljudje morda imeli večji občutek pripadnosti, v smislu nekaj smo naredili in to se bo spoštljivo prikazalo. FSF pač ni maraton in ko je nekdo izključen, se počuti odrinjenega in pozabljenega, kar je v vsakem primeru in ne glede na kvaliteto filma boleče.

Se pri selekciji sprašujete o razmerju med državo in publiko, oziroma o ravnesju med stroko in gledalci? Je to sploh prava dilema?

To je en način razmišljanja. Resnično ne berem, kdo je podpisan pod prijave filmov. Držim se zgolj estetskih načel in tiste osnove, da me določen film gane. Nekateri bodo mogoče užaljeni, ampak gre za problem nivoja. Ko se pojavi en tak film, v igranem ali dokumentarnem delu, ki premore tako visok nivo – kot pred leti *Otroci s Petrička* – potem se ravnem po tistem pragu, tisto postane merilo. Včasih pa te »štartnine« ni, na srečo mnogih, in potem je na festivalu vse okej.

Kolikokrat se je v preteklih letih zgodilo, da se vaši »favoriti« niso prekrili s končnimi odločitvami strokovnih žirij?

Doslej mi nikoli ni bilo očitano, da sem kaj hudega prezrl. Lahko na kaj pozabim in ta izguba je vedno podrejena načelu praga selekcije v posameznem letu, v kakšnem drugem bi bilo lahko drugače. Z vsako ljubeznijo in njenimi izbirami je vedno tako. Verjemite mi. Je pa res, če nečesa ne uvrstim, žirija tega niti ne vidi, to je primordialno moja odgovornost. Pritoževanja producentov so stalnica. Ampak na koncu lahko žirija reče, pa zakaj je sploh bilo toliko filmov? Nekomu je treba zaupati, da ve, kaj je postoril, nikoli pa ne bodo vsi zadovoljni, to je človeško. Skromno lahko rečem, da vem, kako mukotrpno je nastajanje čarobnih slik in zvokov in koliko truda ljudje vložijo. Ne gre le za estetiko, tu gre predvsem za osnovno spoštovanje do reči in avtorjev, za neke vrste moralo.

Kaj je lepši del selektorskega dela? Kateri so tisti trenutki, zaradi katerih se plača vztrajati?

Predvsem moji študenti imajo od tega precej, saj včasih vidijo kaj, česar drugače verjetno ne bi. Lepo je, ko pride skupina mladih na neko projekcijo na tvojo sugestijo. Imaš pa tudi preverjeno idejo o tem, kam slovenski film gre. Kaj ima slovenski film s stvarnostjo, s tem, kdo smo in kje smo, ali slovenski film sploh korespondira s tem?

Če se vrneva na začetek: glede na to, da ste veteran slovenskega filma, publicist, scenarist, profesor filma, zadnjih pet let »človek za festivalom«, bi lahko izpostavili določene tendence, stilistične in vsebinske, ki se pojavljajo zadnja leta?

Sem verjetno eden redkih, ki ima dejansko pregledano skoraj vso slovensko produkcijo. Mislim, da je sodobni slovenski film zelo kakovosten in dovršen, ne govori pa prav pogosto neposredno o tem, kar mi danes živimo, ampak na nek drug, metaforičen način. V sodobnem slovenskem filmu ni treh sekund radosti. Ni petih sekund nade. Ne zate, ne zame. Ena totalna žalost. Ne govorim v smislu, kaj je pri slovenskem filmu ikonografsko »narobe«, so lepi in dovršeni, lahko bi se pa vprašali, zakaj je tako, kot je. Ali je z nami res vse tako problemsko in otožno usodno?

Gorazd Trušnovec

Odlomek iz intervjuja Nike Bohinc z Jožetom Dolmarkom ob prevzemu krmila festivala leta 2005

- Projekcija v prihodnost, perspektive?

V ljubezni do ganljive lepote filmskih podob moramo lastne moči dvigniti iz medsebojnih zamer in zamer preteklosti. Vse preveč časa porazdeljujemo med nesposobnost, onemoglost, neučinkovito vznburjenost. Zade ti v center ne pomeni nič več kot to, da je odkrivanje skupnega cilja blaga lepota zavesti. Ko si čez petdeset in počneš lepo filmfešto, si starejši ljubimec, ki te zapuščajo lepota in življenjski sokovi, in v tej ljudski goloti ne sme biti nobene zadrege, da se v zrcalu filma znova prepozna mladost in odseve človeških bitij in njihovega druženja ...